

Unios notatserie nr. 1/2006

Pensjonsopptjening for studier - kostnader og fordelingsvirkninger

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

19. desember 2006

<u>Innhold</u>	<u>Side</u>
Sammendrag	3
Avkastning av høyere utdanning	4
Fordelingsvirkninger av ikke å gi pensjonsopptjening for studier	5
Kostnader ved studieopptjening	7
Fordelingsvirkninger av studieopptjening, ingen inndekning	8
Fordelingsvirkninger av studieopptjening, kostnadene dekkes inn	10
Hvor mye reduseres pensjonen for de som ikke har høyere utdanning?	11
Vedlegg 1: Avkastning av høyere utdanning	12
Vedlegg 2: Kostnader ved studieopptjening i 2050	13
Vedlegg 3: Fordelingsvirkninger av å gi opptjening for studier	14
.....	.....

Unio-notatene gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringsaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Sammendrag

Notatet ser på virkningene på pensjonsopptjening innenfor regjeringens forslag til ny folketrygd for de som tar høyere utdanning. Uten pensjonsopptjening for studier blir tapene i årlig pensjon for de som tar høyere utdanning 20-30.000 kroner per år i alle pensjonistår. Pensjonsopptjening på 1G i ett år øker pensjonen med 850 kroner. Pensjonsopptjening på 2,5G i 3 år øker pensjonen med 6.370 kroner.

Kostnaden av å innføre pensjonsopptjening for studier anslås til noe i overkant av 2 ½ mrd kroner hvis det gis opptjening for 2,5G i 3 år, eller noe i underkant av 2 mrd kroner hvis det gis pensjonsopptjening for 1G for inntil 6 års studier. Denne pensjonsopptjeningen for studier brukes så illustrasjonsmessig i de fordelingsanalyser som presenteres.

Regjeringen har også vist til i stortingsmeldingen om ny folketrygd at pensjonsopptjening for studier kan avkortes mot arbeidsinntekt for studenter. Det vil redusere de isolerte kostnadene for alderspensjonen av å gi opptjening for studier betraktelig. Nesten halvparten av fulltidsstudentene mellom 20-24 år jobber deltid.

Kostnadsanslagene for studier kan også reduseres en del om en bare gir opptjening for normert studietid.

I den grad det kan hevdes at pensjonsopptjening for studier vil gi redusert tid brukt på deltidsarbeid ved siden av studiene vil dette kunne gi redusert frafall fra studier og raskere progresjon. Begge deler vil øke verdiskapingen og gi redusert pensjonsbelastning.

Det gis også eksempler på hvordan pensjonsopptjening for studier kan "finansieres" ved å redusere den generelle pensjonsopptjeningen i ny folketrygd. Kostnadsanslagene som legges til grunn antyder at pensjonsopptjening på 1G for alle studieår kan dekkes ved en reduksjon i pensjonsprosenten på noe under 0,02 prosentpoeng (fra 1,35 prosent til 1,33 prosent). Tilsvarende kan en pensjonsopptjening på 2,5G for 3 års studier dekkes ved en reduksjon i pensjonsprosenten på noe under 0,03 prosentpoeng.

Opptjening på 1G kombinert med redusert pensjonsprosent til 1,33 prosent gir dårlig uttelling for de med 3-årige utdanninger. 1G i pensjonsopptjening vil for mange gi pensjonstap om kostnadene skal dekkes innenfor modellen. 2-2,5G må derfor sees som et minimum om hele eller deler av kostnadene ved pensjonsopptjening for studenter skal dekkes innenfor opptjeningsmodellen i ny folketrygd.

Spørsmålet om tilbakevirkende kraft for studieopptjening er relevant. Skal en "betale" for studieopptjening ved redusert pensjonsprosent vil det være urimelig å redusere denne fra 2010, mens kostnadene ved pensjonsopptjening for studier først ville komme fra 2050-60 dersom en bare skal gi studieopptjening for studier etter 2010. Dette taler enten for studieopptjening med tilbakevirkende kraft eller studieopptjening uten inndekning.

Avkastning av høyere utdanning

Avkastningen av høyere utdanning er lav i Norge sammenliknet med mange andre land. Store grupper av det offentlige egne ansatte har negativ eller null avkastning av sin utdanning sammenliknet med de som kun har videregående skole.

Kvinner som har 3 års høyere utdanning, herav 80 pst lærere og sykepleiere, har samme livsinntekt som de med videregående skole. Menn som har 4 års høyere utdanning, herav mange lærere og cand.mag., har lavere livsinntekt enn de med bare videregående skole. Dette går fram av regjeringens egen pensjonsmelding St.medl. nr 5 (2006-2007).

På denne bakgrunnen er det lite framtidsrettet at regjeringen foreslår en ny folketrygd som gjør at de som skal holde velferds-Norge i gang taper 20-30.000 kroner hvert år som pensjonister fordi de tar høyere utdanning. For ett studieår vil pensjonstapet for hvert eneste år som pensjonist være 5.100 kroner gitt en inntekt på 377.000 kroner (6G). Gjennomsnittslønna for heltidstilsatte i 2005 var 358.000 kroner.

I en fersk masteroppgave ved Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo har Lars Johannessen Kirkebøen sammenliknet livsløpsinntekten til forskjellige yrkesgrupper. Resultatene viser at mange universitets- og høyskolegrupper med jobb i offentlig sektor har lav livsinntekt sammenliknet med mange andre grupper. Tabell 1 viser hvor mye lavere livsinntekt enkelte av Unios yrkesgrupper har sammenliknet med de som begynte å jobbe rett etter fullført videregående skole.

Tabell 1: Prosentvis lavere livsinntekt for noen av Unios yrkesgrupper som har 4 års universitets- eller høyskoleutdanning sammenliknet med de som begynner å jobbe etter fullført videregående skole, allmennlinje

Sykepleier	-0,4
Cand.mag. historisk-filosofiske fag	-6,3
Allmennlærer, faglærer eller adjunkt	-7,9
Førskolelærer	-16,8

Førskolelæreren taper nesten 17 prosent på å utdanne seg sammenliknet med en som begynner å jobbe etter videregående skole. Vedlegg 1 viser et utklipp fra dn.no 8. desember 2006 med oversikt over relativ livsinntekt for forskjellige utdanninger hentet fra Lars Johannessen Kirkebøens arbeid. Det er brukt 3,5 prosent diskonteringsrente i beregningene.

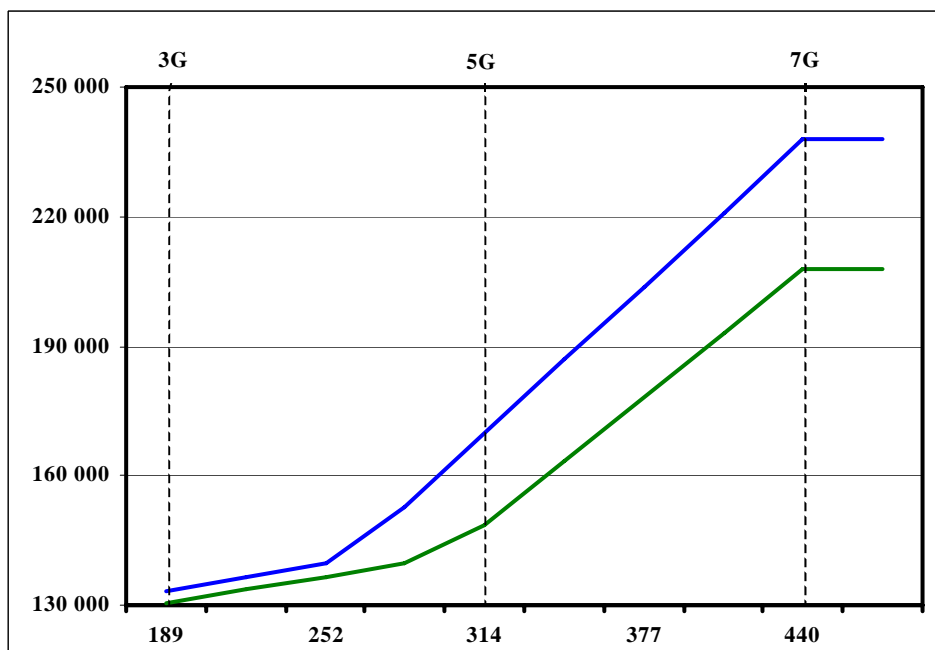
Fordelingsvirkninger av ikke å gi pensjonsopptjening for studier

Uten pensjonsopptjening for studier blir tapene i årlig pensjon for de som tar høyere utdanning 20-30.000 kroner per år i alle pensjonistår. Figur 1 og 2 viser hvordan forslaget til ny folketrygd vil så ut for to personer hvor den ene har jamn inntekt i hhv 40 år (figur 1) og 43 år (figur 2), mens den andre har 5 års høyere utdanning og starter pensjonsopptjeningen tilsvarende seinere.

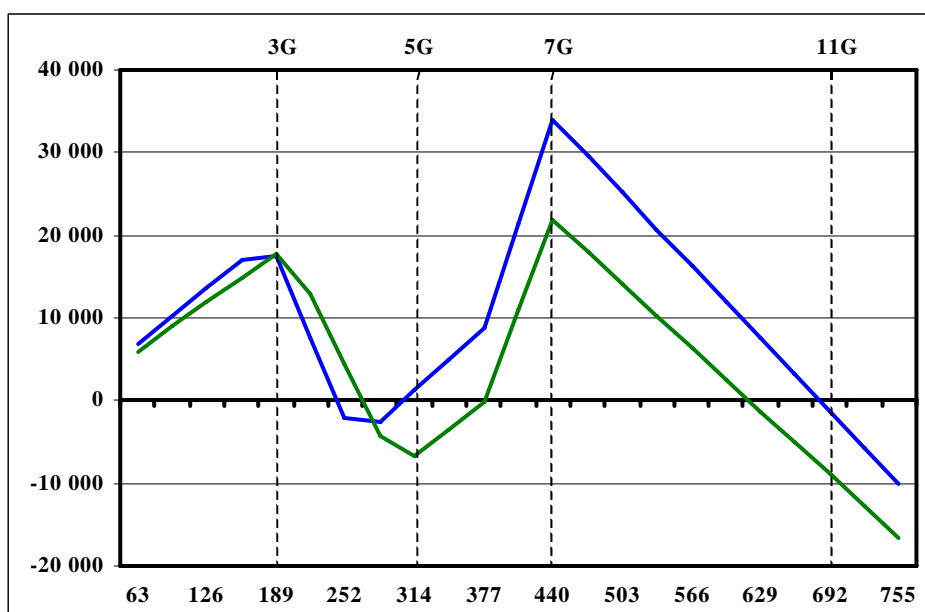
Figur 1:

40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

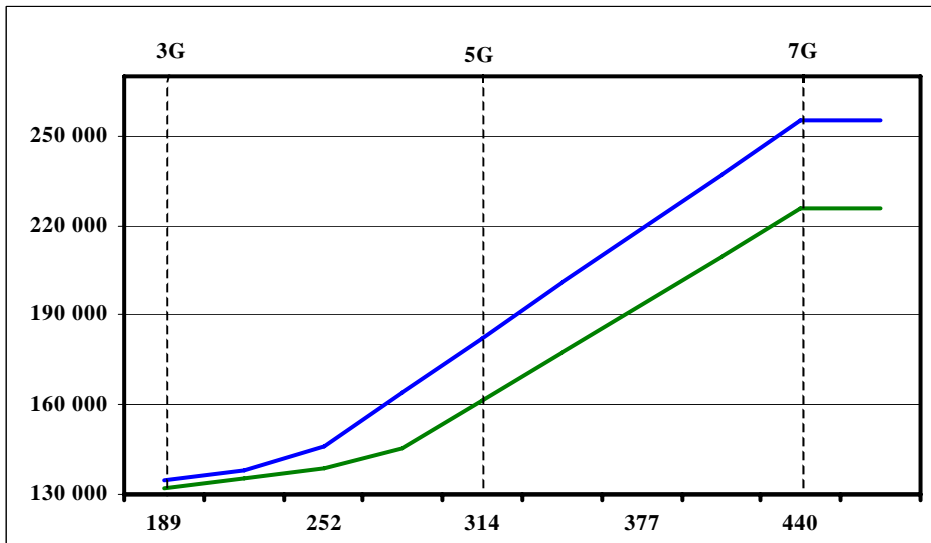
.... utslag i forhold til dagens folketrygd

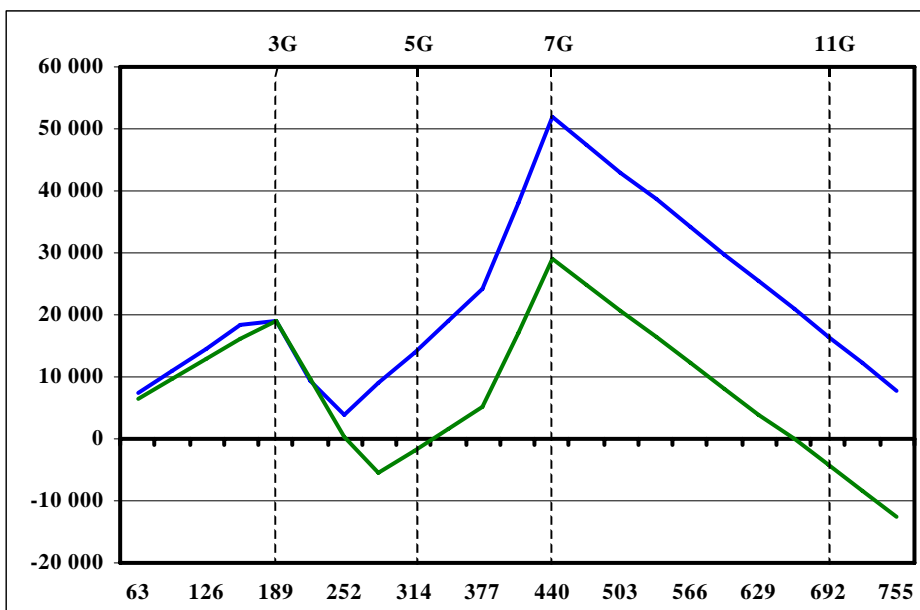
Figur 2:

43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

.... utslag i forhold til dagens folketrygd

Kostnader ved studieopptjening

Kostnadsberegningene for pensjonsopptjening bygger på følgende forutsetninger:

- Antall alderspensjonister i 2050 antas å være 1,2 millioner (SSBs anslag)
- Andelen studenter blant alderspensjonistene i 2050 antas å være 38 prosent, samme andel som blant dagens 30-39-åringene med fullført høyere utdanning med lavere eller høyere grad i 2005
- Dagens grunnbeløp er 62.892 kroner
- Pensjonsopptjeningsprosent som i forslaget til ny folketrygd, 1,35 prosent
- Samlet alderspensjonskostnad ved opptjeningsprosent 1,35 prosent i ny folketrygd anslås til 194,8 mrd kroner i 2050 (SSBs anslag)
- Samlet alderspensjonskostnad ved opptjeningsprosent 1,25 prosent i ny folketrygd anslås til 184,1 mrd kroner i 2050 (SSBs anslag)
- Lineær kostnadsreduksjon ved redusert opptjeningsprosent

Forutsetningene over gir en kostnad for alderspensjonen i ny folketrygd i 2050 ved studieopptjening på 0,39 mrd kroner gitt opptjening av 1G for ett studieår. Kostnadsanslagene for alderspensjonen i ny folketrygd i 2050 innebærer videre at en reduksjon i pensjonsprosenten på 0,01 prosentpoeng fra 1,35 prosent til 1,34 prosent gir en besparelse på 1,07 mrd kroner. Dette innebærer at kostnaden ved å gi studieopptjening på 1G for ett studieår kan finansieres ved å redusere pensjonsprosenten i ny folketrygd med 0,004 prosentpoeng, se tabell 2 og vedlegg 2.

Tabell 2: Kostnader ved studieopptjening i 2050, 2006-kroner

Antall studieår	1	4,7	3	3	4,7
Antall G i opptjening per studieår	1	1	2	2,5	2,5
Kostnad, mrd kroner	0,39	1,82	2,32	2,90	4,55
- tilsvarende reduksjon i pensjonsprosenten	0,004	0,017	0,022	0,027	0,043

Hvis en ønsker å redusere kostnadene ved å innføre studieopptjening kan pensjonsopptjeningen avkortes mot arbeidsinntekt. I dag er 43.000 eller 46 prosent av de i aldersgruppa 20-24 år som har utdanning som hovedsakelig virksomhet også deltidsysselsatte. Størrelsen på deltidsinntekten til disse studentene vil avgjøre avkortingene og kostnadsbesparelsene. Ved 1G i opptjening må vi kunne legge til grunn at om lag halvparten av kostnadene avkortes. Relativt sett vil avkortingens effekt på kostnadene ved høyere opptjening for studier bli mindre.

Disse kostnadsanslagene ligger nær opp til de anslag som gjøres i regjeringens pensjonsmelding. Der heter det at de årlige merutgiftene for alderspensjonen i 2080 anslås til om lag 2 mrd kroner av en opptjening på 1G for alle studieår. Det er da lagt til grunn gjennomsnittlig antall studieår for personer født 1965-74. Siste tilgjengelige statistikk for gjennomsnittlig antall studieår (inklusive tid ut over normert tid) er 4,7 år. I tabell 2 gir dette en kostnad i 2050 på 1,8 mrd kroner ved 1G opptjening per studieår.

Spørsmålet om tilbakevirkende kraft for studieopptjening er høyst relevant. Hvis kostnadene for studieopptjening skal dekkes innenfor modellen for eksempel ved redusert pensjonsprosent vil det være urimelig å redusere pensjonsprosenten fra 2010, mens kostnadene ved pensjonsopptjening for studier først ville komme fra 2050-60 dersom en bare skal gi studieopptjening for studier etter 2010. Dette taler enten for at studieopptjeningen gis med tilbakevirkende kraft eller at studieopptjening innføres fra 2010 uten at kostnadene dekkes innenfor opptjeningsmodellen på annet vis.

Fordelingsvirkninger av studieopptjening, ingen inndekning

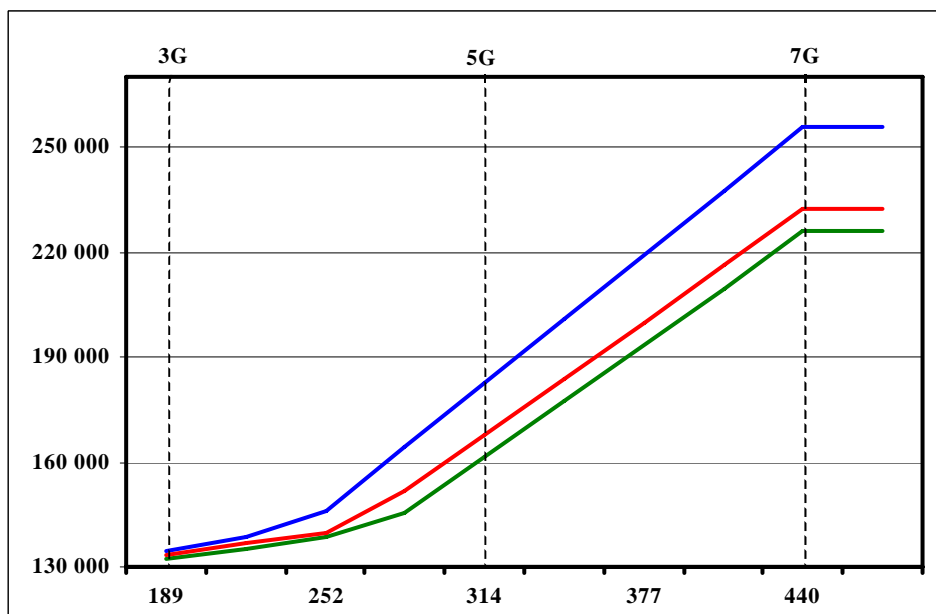
Figur 3 viser hvordan ny folketrygd vil slå ut hvis det gis 2,5G i opptjening for 3 års studier når summen av antall år som student og antall år i arbeid er 43 år. Se vedlegg 3 for en oversikt over hvordan utslagene vil bli når summe av antall år som student og år i arbeid er 40 år eller tilsvarende for et 5-årig studie. Litt avhengig av størrelsen på inntekt i arbeid vil en studieopptjening på 2,5G (157.230 kroner) gi om lag en halv til en tredels opptjening sammenliknet med en som er i full jobb.

Figur 3:

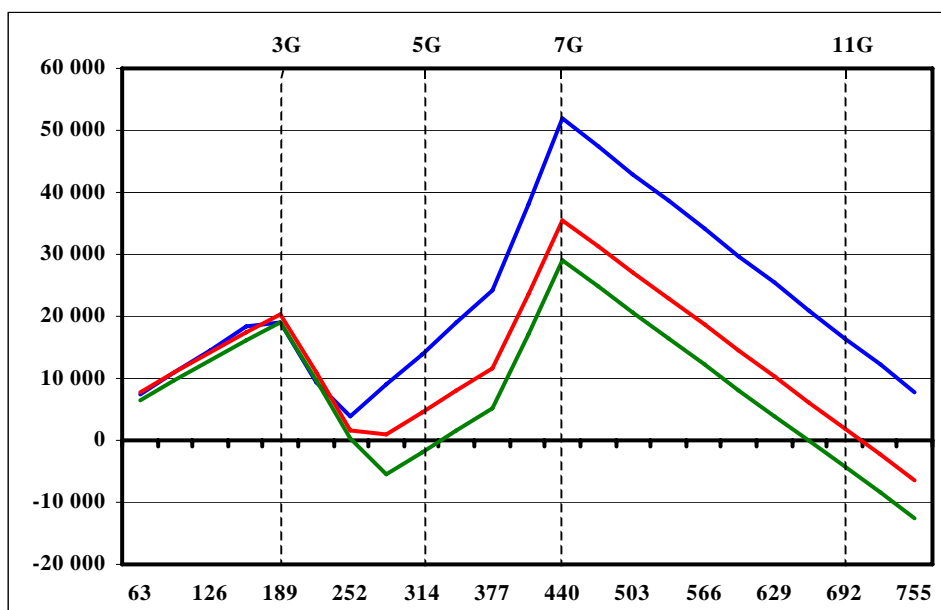
43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier (rød)

.... utslag i forhold til dagens folketrygd

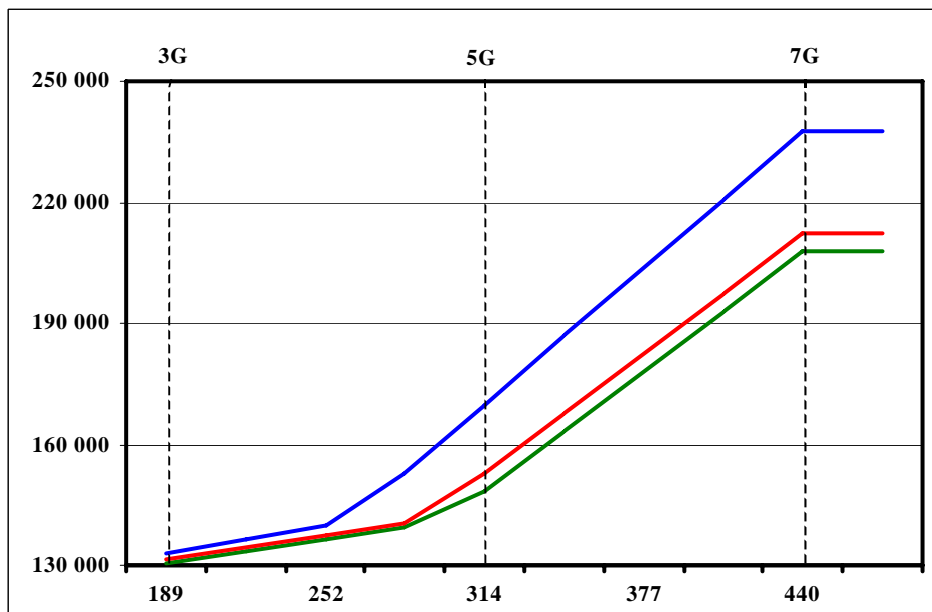
Figur 4 viser hvordan ny folketrygd vil slå ut hvis det gis 1G i opptjening for 5 års studier når summen av antall år som student og antall år i arbeid er 40 år. Se vedlegg 3 for en oversikt over hvordan utslagene vil bli når summe av antall år som student og år i arbeid er 43 år eller tilsvarende for et 3-årig studie. Litt avhengig av størrelsen på inntekten vil en opptjening på 1G (62.892 kroner) gi om lag en sjettedels opptjening sammenliknet med en som er i full jobb.

Figur 4:

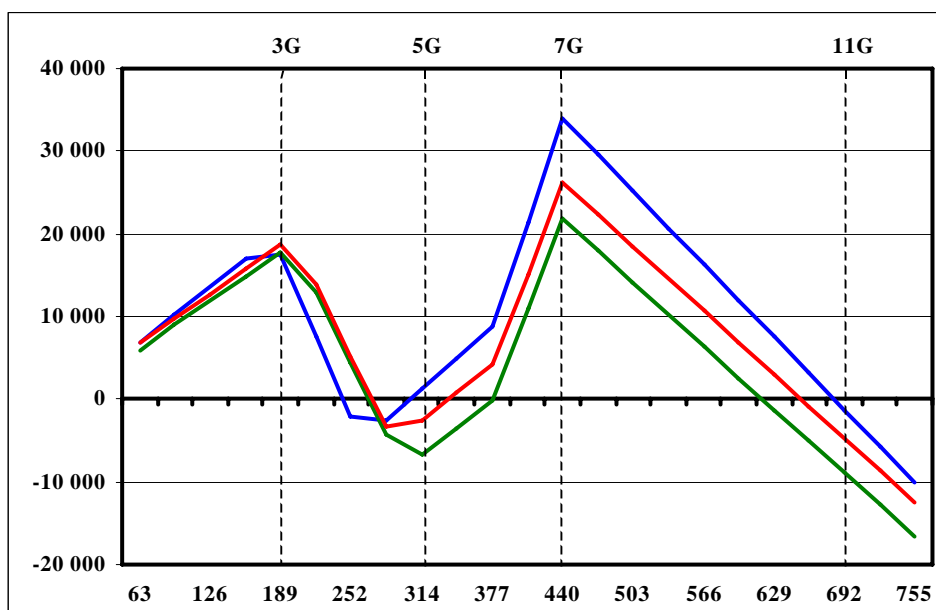
40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, 5 års opptjening med 1G for studier (rød)

.... utslag i forhold til dagens folketrygd

Fordelingsvirkninger av studieopptjening, kostnadene dekkes inn

Her vises fordelingsvirkningene av at det innføres en ordning med pensjonsopptjening på 2,5G for 3 studieår når kostnadene ved opptjeningen (dels) dekkes ved en reduksjon i pensjonsprosenten med 0,02 prosentpoeng, fra 1,35 til 1,33 prosent. Litt avhengig av størrelsen på inntekt i arbeid gir en slik ordning om lag halv effekt sammenliknet med en ordning hvor kostnadene ikke dekkes inn.

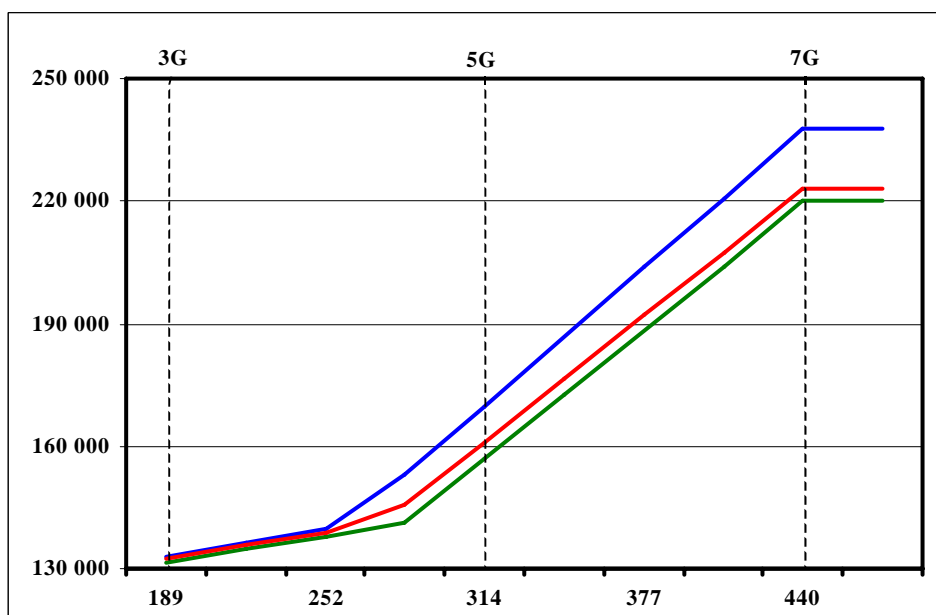
Figur 5 viser hvordan ny folketrygd vil slå ut når summen av antall år som student og antall år i arbeid er 40 år. Se vedlegg 3 for flere typeberegninger.

Figur 5:

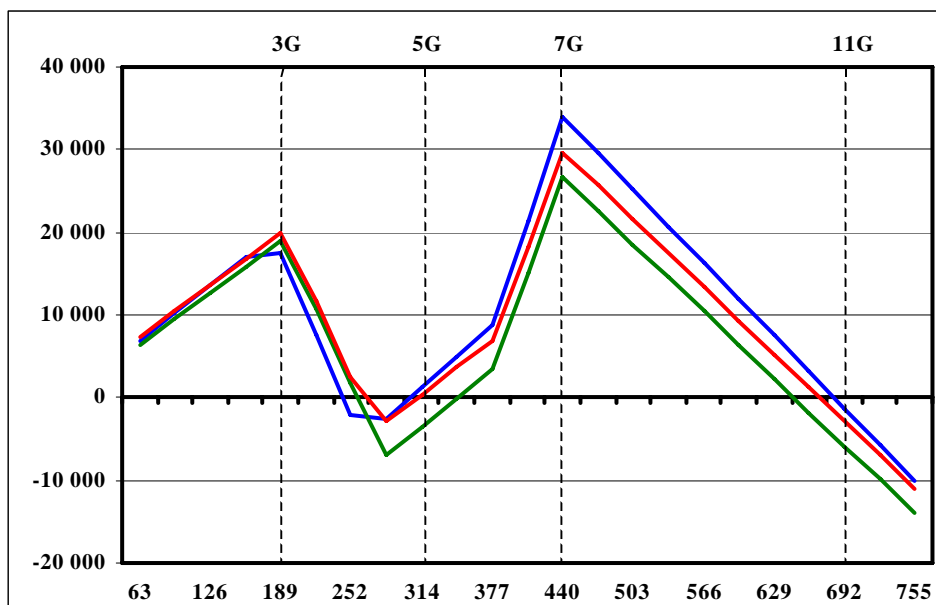
40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier som dekkes inn ved en reduksjon i pensjonsprosenten til 1,33 (rød)

.... utslag i forhold til dagens folketrygd

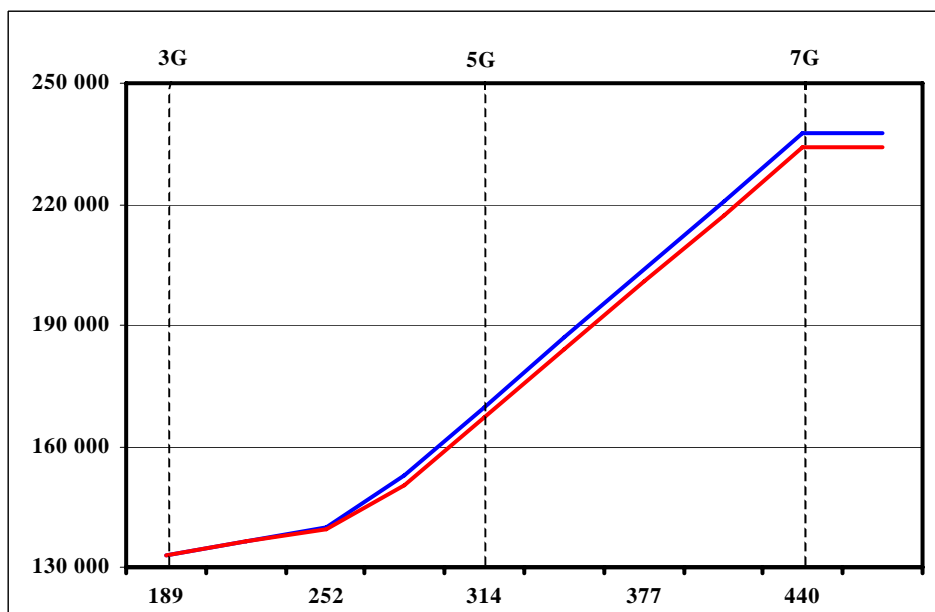
Hvor mye reduseres pensjonen for de som ikke har høyere utdanning?

De som ikke har høyere utdanning vil få lavere pensjon om pensjonsprosenten settes ned for å dekke (deler av) kostnadene ved studieopptjening. En jamn inntekt på 350.000 kroner i 40 år vil tape 2.800 kroner i årlig pensjon om pensjonsprosenten settes ned til 1,33 prosent. Dette tapet må sees i sammenheng med det tapet på 23.625 kroner i årlig pensjon som en tilsvarende inntekt får fordi tiden brukes på studier i stedet (her 5 års studier).

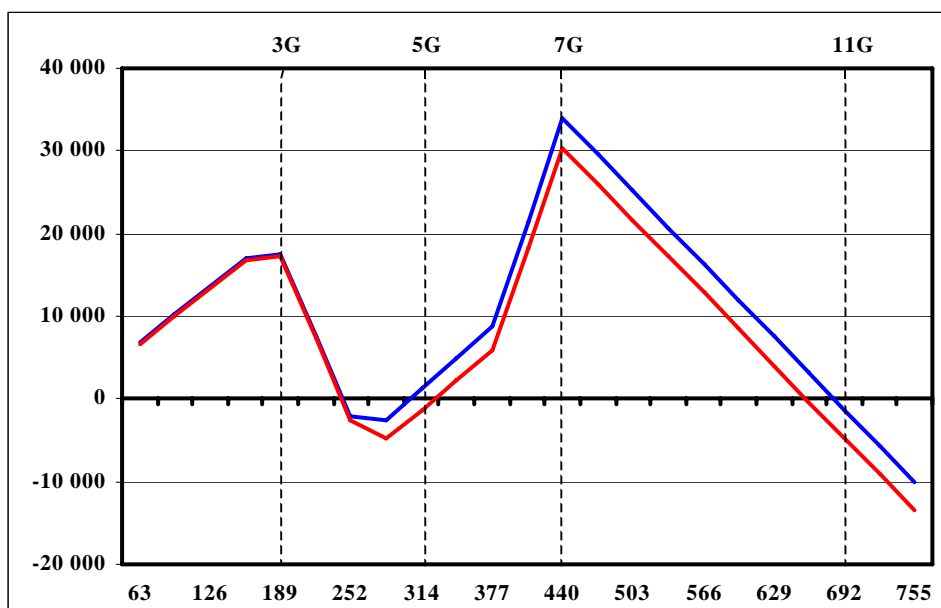
Figur 6:

40 års opptjening for arbeid, pensjonsopptjeningsprosent 1,35, ingen studier (blå)

40 års opptjening for arbeid, pensjonsopptjeningsprosent 1,33, ingen studier (rød)

.... utslag i forhold til dagens folketrygd

Vedlegg 1

Vedlegg 2

Kostnader ved studieopptjening i 2050, ingen avkorting mot deltidsinntekt, 2006-kroner

A	Antall studieår *	1	4,7	3	3	4,7
B	Antall alderspensjonister, millioner	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
C	Andel studenter blant alderspensjonistene	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38
D	Grunnbeløp	62892	62892	62892	62892	62892
E	Antall G i opptjening per studieår	1	1	2	2,5	2,5
F	Pensjonsopptjeningsprosent	1,35	1,35	1,35	1,35	1,35
G	Kostnad opptjeningsprosent 1,35, mrd kr	194,8	194,8	194,8	194,8	194,8
H	Kostnad opptjeningsprosent 1,25, mrd kr	184,1	184,1	184,1	184,1	184,1
I	Kostnad 0,1 pp, mrd kroner (H-I)	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7
J	Kostnad 0,01 pp, mrd kroner (H-I)/10	1,07	1,07	1,07	1,07	1,07
K	Kostnad, mrd kr (A*B*C*D*E*F/100000).....	0,39	1,82	2,32	2,90	4,55
L	- tilsvarende reduksjon i pensjonsprosenten (K/J/100)	0,004	0,017	0,022	0,027	0,043

* 4,7 år er gjennomsnittlig antall studieår inkl. mertid i forhold til normert tid

Vedlegg 3

Fordelingsvirkninger av å gi 2,5G i pensjonsopptjening for 3 år med studier uten at dette dekkes inn på andre måter i opptjeningsmodellen

Figur 7-10 viser hvordan ny folketrygd vil slå ut hvis det gis 2,5G i opptjening for studier når summen av antall år som student og antall år i arbeid er hhv 40 og 43 år. Figur 7-8 viser utslagene for et 3 årig studie og figur 9-10 viser utslagene for et 5-årig studie.

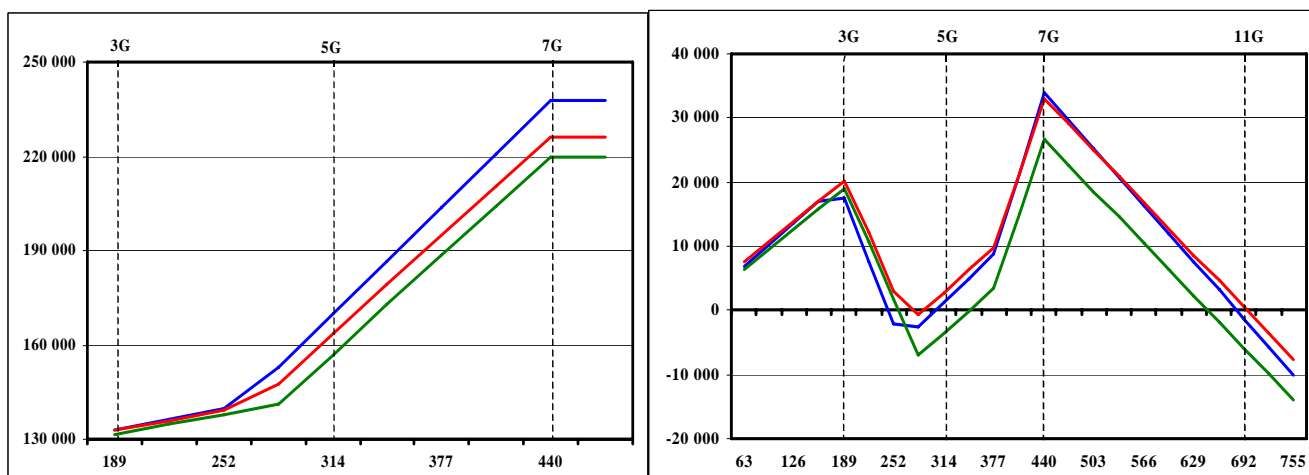
Figurene til venstre i dette vedlegget viser nivået på pensjonen i kroner i ny folketrygd, mens figurene til høyre viser endringene målt i kroner for de samme pensjonene sammenliknet med dagens folketrygd. Dagens folketrygd gir uttelling for maks 40 år, ved færre år gis det avkorting og det gis ikke opptjening for studier.

Figur 7:

40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier (rød)

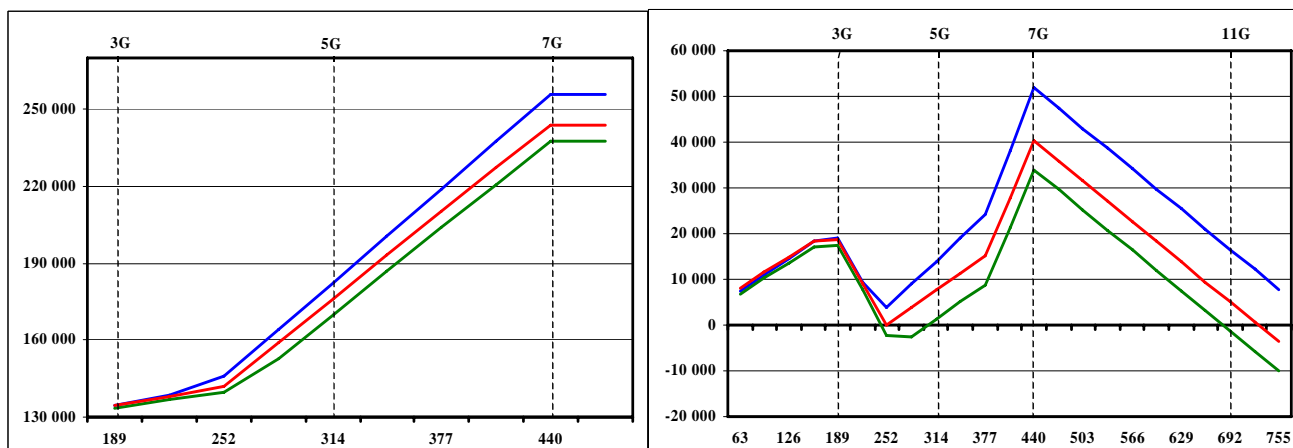

Figur 8:

43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 40 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 40 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier (rød)

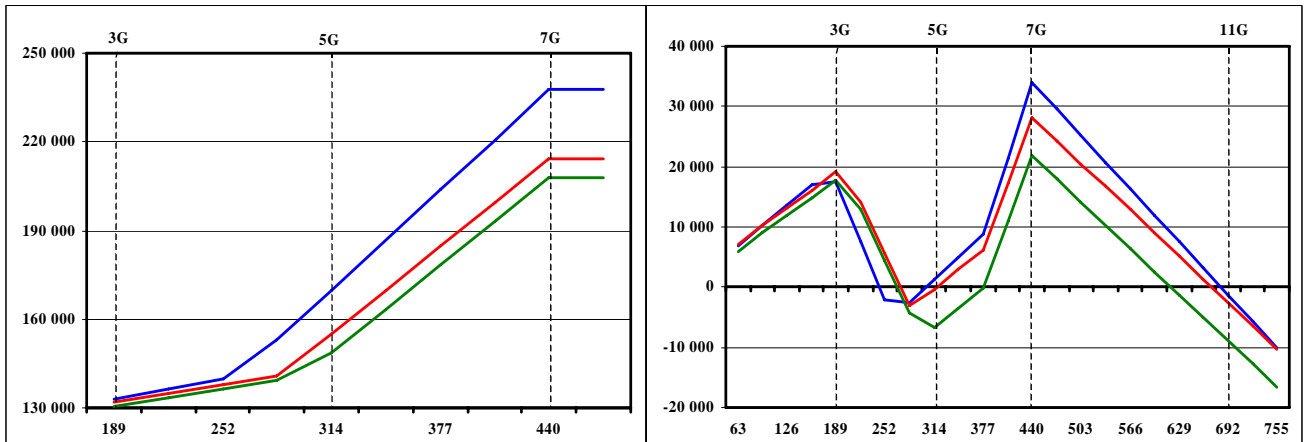

Figur 9:

40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier (rød)

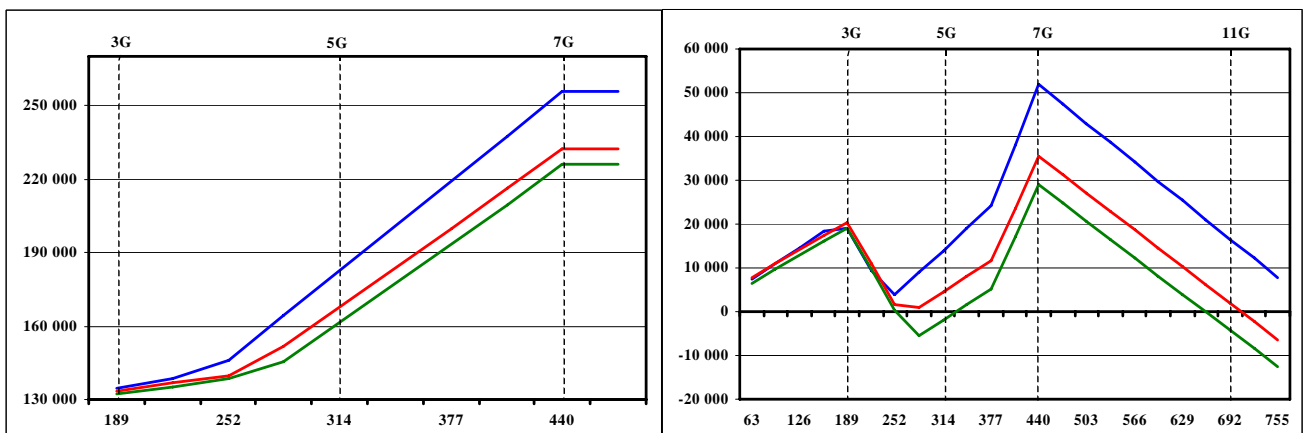

Figur 10:

43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier (rød)

Fordelingsevirkninger av å gi 2,5G i pensjonsopptjening for 3 år med studier, dette dekkes inn ved å redusere pensjonsprosenten i opptjeningsmodellen til 1,33

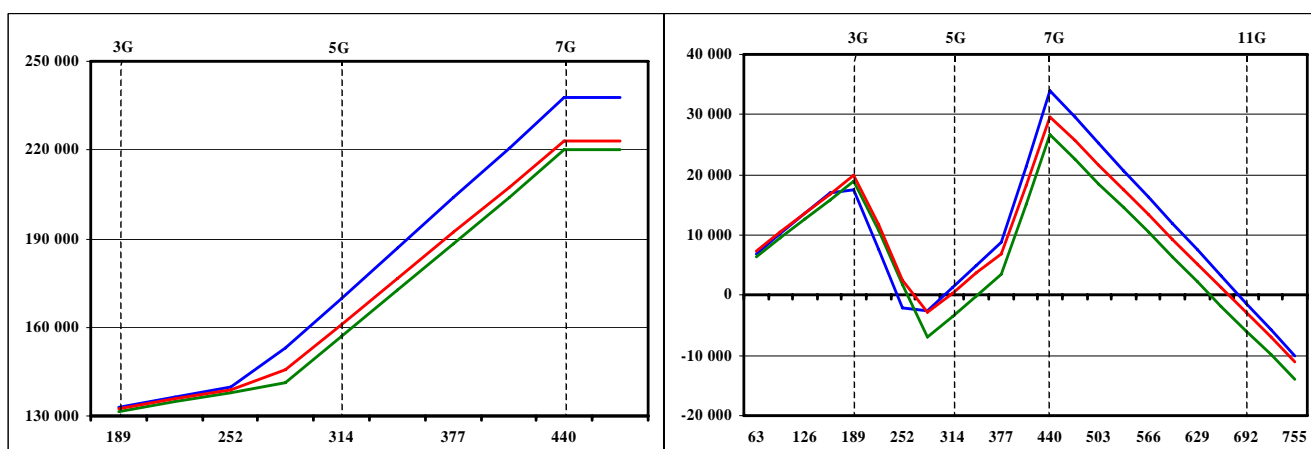
Figur 11-14 viser hvordan ny folketrygd vil slå ut hvis det gis 2,5G i opptjening for studier når summen av antall år som student og antall år i arbeid er hhv 40 og 43 år. Figur 11-12 viser utslagene for et 3 årig studie og figur 13-14 viser utslagene for et 5-årig studie. Her forutsettes det at (deler av) kostnadene ved pensjonsopptjening for studier dekkes inn ved en reduksjon i pensjonsprosenten med 0,02 prosentpoeng, fra 1,35 prosent til 1,33 prosentpoeng.

Figur 11:

40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier som dekkes inn ved en reduksjon i pensjonsprosenten til 1,33 (rød)

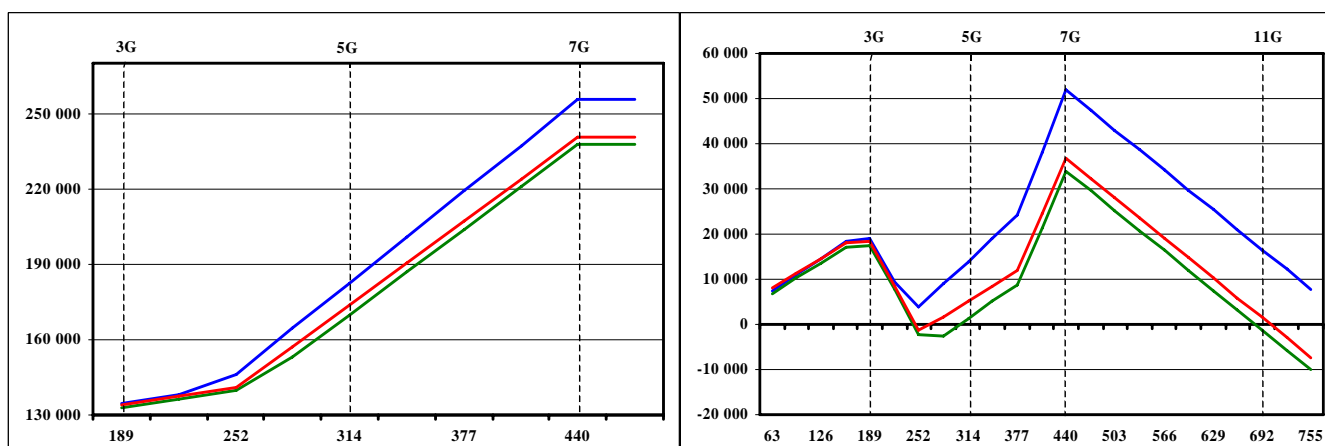

Figur 12:

43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 40 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 40 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier som dekkes inn ved en reduksjon i pensjonsprosenten til 1,33 (rød)

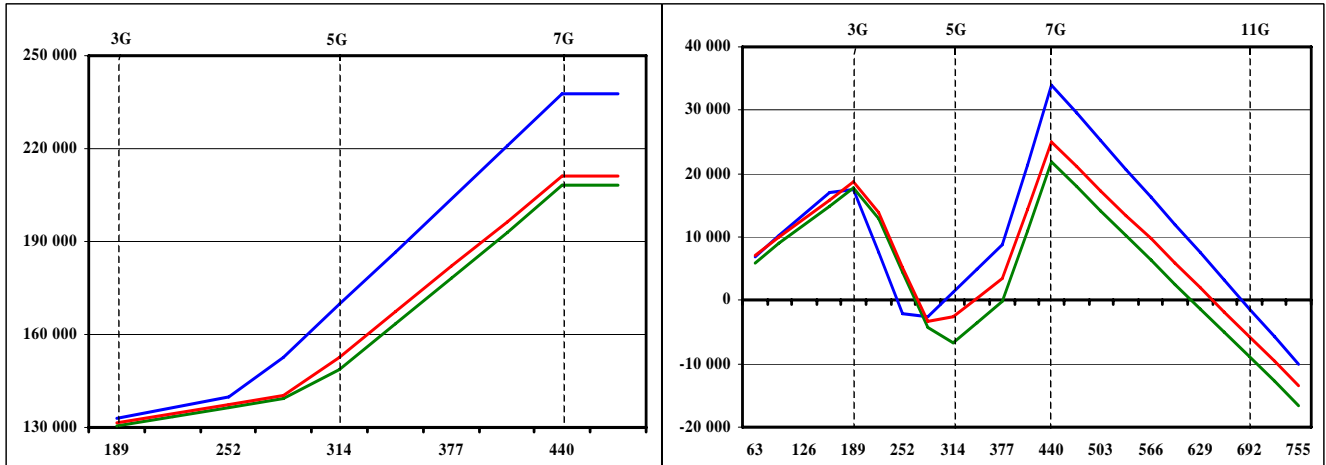

Figur 13:

40års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier som dekkes inn ved en reduksjon i pensjonsprosenten til 1,33 (rød)

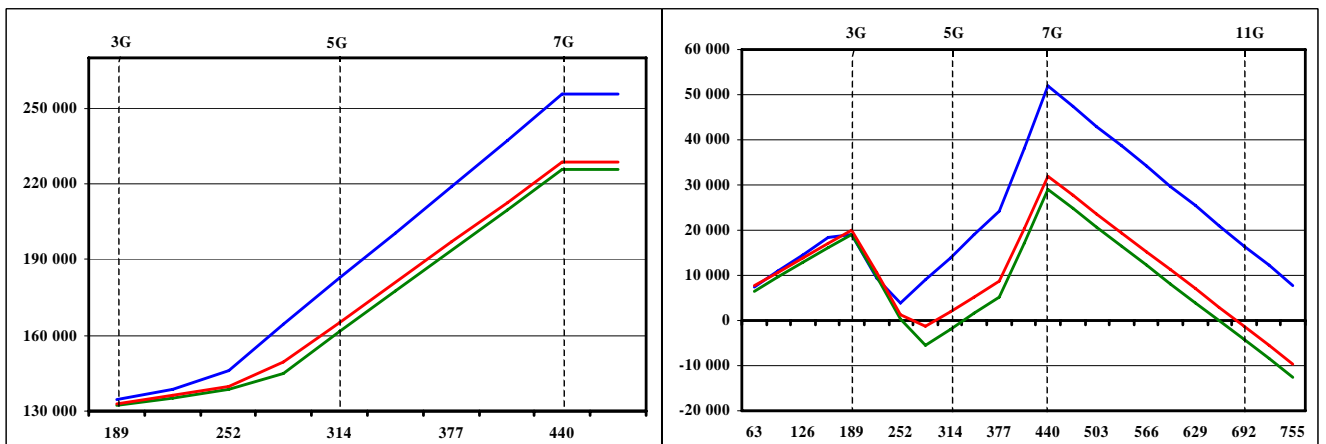

Figur 14:

43års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 2,5G for studier som dekkes inn ved en reduksjon i pensjonsprosenten til 1,33 (rød)

Fordelingsvirkninger av å gi 1G i pensjonsopptjening for alle studieår uten at dette dekkes inn på andre måter i opptjeningsmodellen

Figur 15-18 viser hvordan ny folketrygd vil slå ut hvis det gis 1G i opptjening for studier når summen av antall år som student og antall år i arbeid er hhv 40 og 43 år. Figur 15-16 viser utslagene for et 3 årig studie og figur 17-18 viser utslagene for et 5-årig studie.

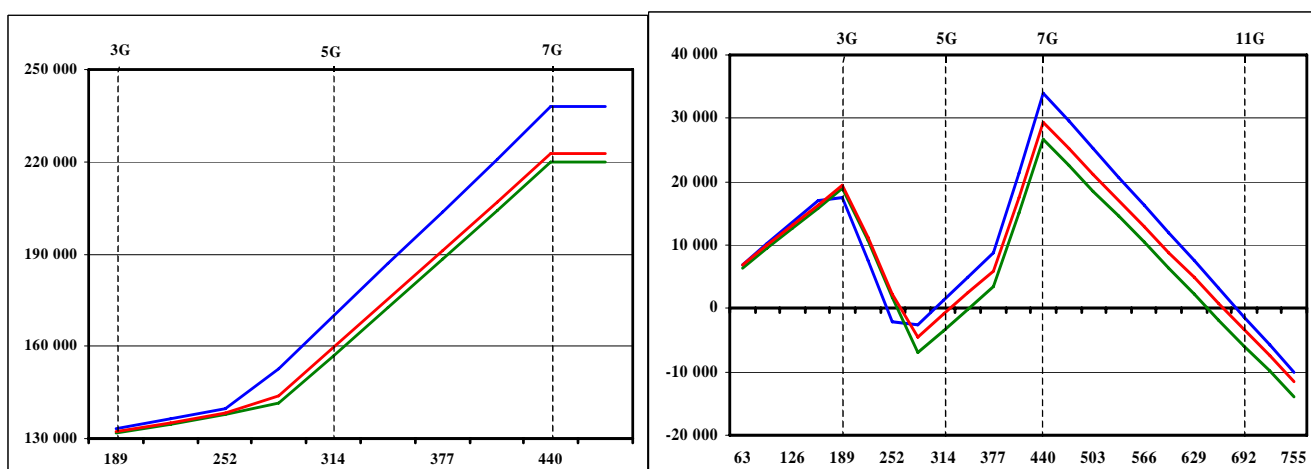
Det vises ikke eksempler med inndeckning når opptjeningen for studier settes så lavt som 1G. De med 3-årige studier ville tape på et slikt bytte.

Figur 15:

40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 37 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 1G for studier (rød)

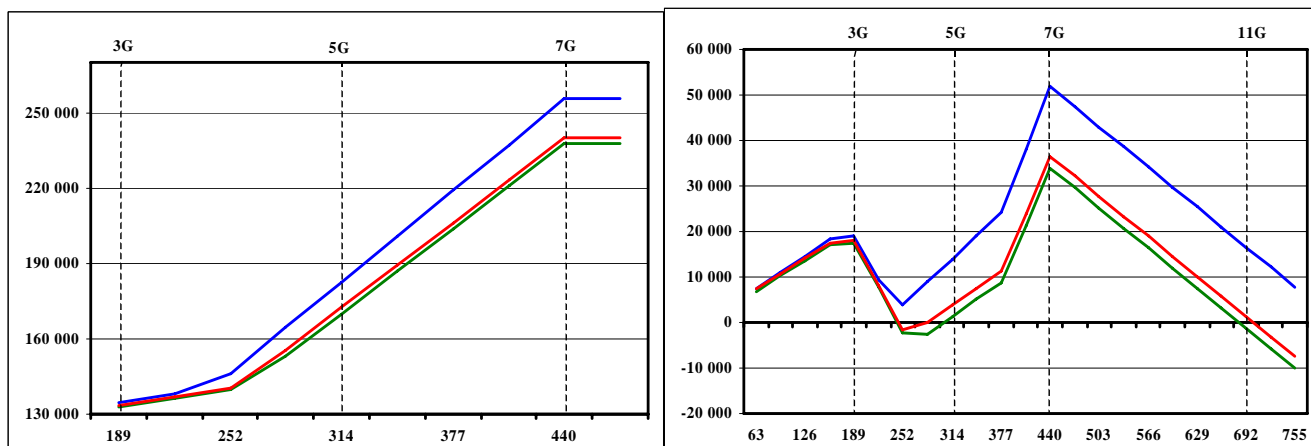

Figur 16:

43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

3 års studier, 40 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

3 års studier, 40 års opptjening for arbeid, 3 års opptjening med 1G for studier (rød)

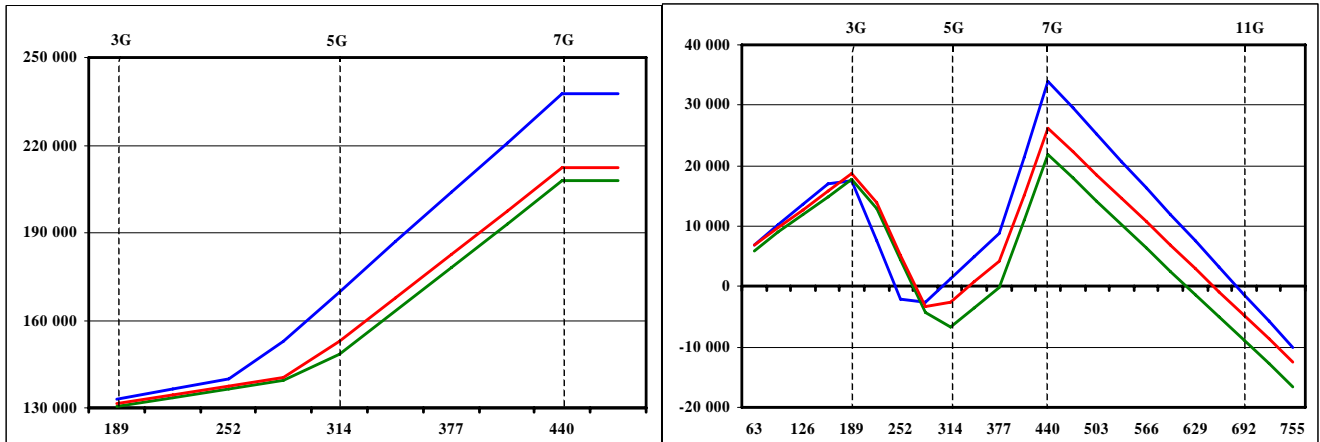

Figur 17:

40 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 35 års opptjening for arbeid, 5 års opptjening med 1G for studier (rød)

Figur 14:

43 års opptjening for arbeid, ingen studier (blå)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, ingen opptjening for studier (grønn)

5 års studier, 38 års opptjening for arbeid, 35 års opptjening med 1G for studier (rød)

